

عقب‌نشینی مسلمانان از سنگر تبلیغ

• تقسیم ادیان از نظر وضع تبلیغی

• ریشه مبارزات دینی در طول تاریخ

• حوا افتادن بیگانگان در صحنه تبلیغ



در دسامبر سال ۱۸۷۳ میلادی بود که یکی از دانشمندان نامی غرب « مکر ملر » سخنرانی مصلح و مسوولی درباره وضع تبلیغاتی ادیان در کلیسای معروف « وستمنستر » لندن ایراد نمود این سخنرانی شامل تحقیقات بسیار نفیس و سودمندی بود که مورد توجه و مطالعه محافل علمی روز قرار گرفت و تسلیفات و اضافات متعددی نیز از طرف دانشمندان دیگر به آن اضافه گردید که جعلگی صورت و سلسله مقالات تحقیقی بی‌پایانهای مختلف منتشر شد : محور تحقیقات اساسی « مکر ملر » در این سخنرانی این بود که ادیان معروف عالم از نظر وضع تبلیغی به دو دسته تقسیم میشوند :

دسته ادیان هستند که مسئله تبلیغ و دعوت جهانیان بسوی آفتاب خود ، در شرایط اجتماعی فردی پروانشان نفوذ نموده و بعنوان مهمترین و حیاتیترین دین و اخلاقی بشمار آمده است پروان این دسته از ادیان در طول تاریخ دینستان به انواع مختلف و با کمال فعالیت به دعوت جهانیان پرداخته و می‌از این حرکت دینی باز نمانده است ، اینها عبارتند از دین اسلام ، بودا ، مسیحیت ، مال جامع علوم انسانی

دسته دوم ادیان هستند که یک چنین روح تبلیغی جهانی در میان پروان آنان نفوذ ننموده و این جمعیت‌ها تا کنون به یک رشته تبلیغات مهم جهانی که از تعلیمات دینی و روح مذهبی آنها سرچشمه گرفته باشد دست نزده‌اند و این ادیان عبارتند از « یهودیت » ، « برهما » ، « زردشت » (۱) این تقسیم‌اساسی که بر پایه یک رشته تحقیقات و تنبیهات تاریخی فردانی گذارده شده از طرف محققین دیگر تاریخ نیز تأیید شده و اگر چنانچه علمی از پروان ادیان دسته دوم گاه و بیگاه به تبلیغات محدود و پادامه‌داری دست زده‌اند ؛ این تحول و ملول روح دینی نبوده و آنچه

(۱) کتاب الدعوة الی الاسلام ، تألیف « سیر توماس » ترجمه دکتر ابراهیم حسن و همکارانش

پیش از هر عامل دیگر چنین کاری را ایجاد نموده اعراض و مقادیر سیاسی بوده است، چنانکه امروزه می بینیم که دستگاه های سیاسی، ادیان و عقائد بتدریج بحال خود نگذاشته بنام دین و مذهب پلیدترین تشنه ها را تقبیح میکنند. از مطالب فوق نتیجه میگیریم که مبارزات دینی و عقیدهای شدیدی که در طول تاریخ بشریت چشم میخورد از میان ادیان دستاورد برخاسته و گرچه مثلاً در مبارزات تبلیغی اسلام با شیعیات مسیحیت و بودیسم تقابلی عقائد مومنانند آن امری بسیار داشته ولی در حال متناهی این بردهای فکری و عقیدهای ادیان سه گانه مزبور بوده است حال مطالعه کنیم که ریشه این سه مبارزات در تعلیمات ایشان مذکور چیست ؟

ریشه مبارزات دینی در طول تاریخ

بردهای عقیدهای و دینی از یک سلسله عقائد و احساسات باطنی سرچشمه میگردد که میتوان همه آنها را در این جمله مقدس و آسمانی خلاصه کرد: «سعادت نشودن جز در سایه سعادت نمدی دیگران می نیست» این عقیده و احساسات مندرج بوده است که در طول تاریخ ملیونها جمعیت های مختلف را از جای مسکن و آوای خود بیرون کشید و در راه و بیعت با این گوناگون و تبشیر و ایجاد و غیر اینها آنها را به تحمل هر گونه مشقت و زجر در راه هدف آماده ساخته است. لشکر کبکهای پر عظمت مسلمین، جمعیت های مبلغ یا حواری و ارادت مند بوداییها، جمعیت های تبشیری و یک میلیون سپاه خیره کننده مسیحی در جنگ های صلیبی، پیش از هر عامل دیگر از اینجا آب میخورد که این سپاهها و جمعیتها میخواستند دین خود را که بنحیه خود تنها وسیله دستکاری جهان است بر همه حاضران در آن سازند. تمام مردم مسلمان، مسیحی و یهودانی شوند در آوردن دیگران به دین خود، یکی از دستورات بسیار اساسی و حیاتی دینی اینها بود، اینها خود را موظف میدانستند که هر نوع خود را نجات دهند تا زمانی که خود را نیز نجات یافته بدانند، و دیگر آنرا سعادت مند کنند تا سعادت خودشان نیز تکمیل شود.

ریشه مبارزات و نبردهای دینی در درجه اول همین بوده که گفته شد و در هر کدام از ادیان که تعلیمات مربوط به این قسمت اساسی تر و تندتر بوده مظاهر پیروانشان را در تبلیغ و دعوت بیشتر بوده است، گرچه در طول تاریخ از این احساسات مقدس دینی که تبلیغ دین نیروهای اصلاحی بشر بشمار میروند، سواستفاده های زیادی شده و جفندی زیاد است مواردی که بنام حمایت از دین خود دین را منکوب و مغلط و دین نموده اند.

در مورد سایر این مبارزات معلوم میکند که همانطور که موافق بودن یک آیین با جهانی و موازین طبیعت و سازش کامل آن با خواسته های فطری انسان عامل مهم پیشروی برای آن دین است؛ میزان تبلیغات و توسعه دائره آن نیز عامل بسیار مهم و نیرومندی است که

تأثیرش کمتر از اولی نیست و گرچه ما مستقیم که روزی فطری ترین دین انسانی یعنی اسلام عالمگیر خواهد شد ولی آنچه اکنون برای ما اهمیت حیاتی بیشتر دارد توجه به این است که چگونه دستگاه های تبلیغاتی اسلام امروز را منظم و کند است و در مقابل مایگانگان تاجیه حدود زیادی تبلیغات و مبارزات خود را همچون به دستگاه های کامل و مدون و مؤثر نموده اند. چگونه ما روز بروز سنگرهای خود را از دست میدهم و چون خود را اکثریت حساب میکنیم دست هیچگونه ابتکار نمی زنیم؛ ولی دیگران که اهمیت اساسی تبلیغ را خیلی بیشتر از ما درک کرده اند روز بروز بیخ و پیروزی بیشتر قائل میشوند. در اینجا ما باید بررسی میکنیم که بیگانگان چگونه در صحنه تبلیغ از ما جلو افتاده اند.

جلو افتادن بیگانگان در صحنه تبلیغ

با کمال تأسف مشاهده میکنیم که با اینکه تعلیمات اسلامی مسئله تبلیغ و دعوت را خیلی پیش از همه بصحبت اهمیت داده ولی خارجاً دوام جمعیت های مبلغ مسیحی در صحنه تاریخ از دوام جمعیت های تبلیغی اسلام چندین قرن بیشتر بوده و مخصوصاً در قرنهای اخیر سازمان های تبلیغی اسلام کاملاً محدود و متوقف شده است در حالیکه سازمانهای تبلیغی مسیحیت در صورت مختلف از دورترین نقاط قاره آفریقا تا شمالترین کشورهای جهان سرگرم تبلیغ بوده اند. مسیحیها در طول تاریخ دینی خود از سه راه به تبلیغات بسیار دامنه داری پرداخته اند که عبارتند از: ترجمه و انجیل به معنی تجاوز از سیصد زبان (۱)؛ ساختن کلیساها و معابد دیگر در غالب نقاط مختلف؛ و فرستادن جمعیت های مبلغ بنام «جمعیت های تبشوری» و غیر آن در سراسر جهان که تنها صد نمونه از این جمعیتها تا همین قرن اخیر در آمریکا وجود داشته (۲) و قطعاً تاکنون چندین برابر شده است. در هر حال آنچه برای ما مسلمانیها سبب کمال تأسف و ناراحتی است این است که جمعیت های تبلیغی بیشتر مسیحیها در کمال جدیت میکوشند با تعلیمات ناقص خود رهبری دینی جهان را بدست آورده علاوه فکری این سردار را کنند و در این راه موفقیت های زیادی را هم بدست میآورند ولی صدها سال است که ملتها و دولت های اسلامی در کناری ایستاده به این حملهها تماشا میکنند اما یک قدم برای مبارزه و مقابله با آن بر نمی دارند. بدون تردید یکی از علل مهم این توقف اینست که مدل اسلامی اهمیت حیاتی و اساسی تبلیغ را در دین خود بفراموش سپرده اند و ما در آینده در این باره بحث خواهیم کرد.